

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Fysisk klassrumsmiljö

- en studie över pedagogers och elevers uppfattningar om sitt klassrum

Maria Axelsson
Caroline Ljungquist

Examensarbete 15 Hp
inom Lärande 3 Lärarutbildningen
Vårterminen 2008

Handledare:
Ann-Katrin Svensson
Examinator:
Ann Simmeborn Fleischer

SAMMANFATTNING

Maria Axelsson & Caroline Ljungquist

Fysisk klassrumsmiljö

- en studie över pedagogers och elevers uppfattningar om sitt klassrum

Antal sidor: 28

Syftet med vår studie var att genom observationer och intervjuer undersöka pedagogers och elevers uppfattningar om sin fysiska klassrumsmiljö samt dess påverkan. Med begreppet fysisk klassrumsmiljö menar vi hur ett klassrum är inrett och möblerat. Vi har arbetat utifrån följande frågeställningar:

- Hur kan pedagoger och elever påverka sin egen klassrumsmiljö?
- Hur anser pedagoger att eleverna påverkas av klassrumsmiljön?
- Vad har elever och pedagoger för uppfattningar om sitt klassrum?

Vi har observerat 4 olika klassrumsmiljöer på två olika skolor, en landsortsskola och en stadsskola, och sedan intervjuat 8 elever och 4 pedagoger. Studien visar att pedagoger och elever har möjligheter att påverka sin miljö, men det kräver ett stort engagemang, idérikeedom och till viss del ekonomiska förutsättningar. Studien visar även att pedagogerna anser att eleverna påverkas enormt mycket av sin klassrumsmiljö. I vår studie framkom att detta även gäller för pedagogerna. Vår studie visar också att ju mer pedagogerna engagerar sig i klassrumsmiljön, desto mer visioner får eleverna till att vilja göra ytterligare förändringar.

Sökord: fysisk klassrumsmiljö, inredning, påverkan, engagemang

Postadress
Högskolan för lärande
och kommunikation
(HLK)
Box 1026
551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress
Gjuterigatan 5

Telefon
036-101000

Fax
036162585

INNEHÅLL

1	INLEDNING	1
2	LITTERATURGENOMGÅNG	2
2.1	KLASSRUMSMILJÖNS HISTORIK.....	2
2.2	KLASSRUMSMILJÖ OCH INLÄRNING	4
2.3	FYSISK KLASSRUMSMILJÖ.....	6
2.4	SAMMANFATTNING AV LITTERATURGENOMGÅNG	10
3	SYFTE	11
4	METOD	12
4.1	URVAL.....	12
4.2	DATAINSAMLING	12
4.2.1	<i>Observation</i>	13
4.2.2	<i>Intervjuer</i>	13
4.2.3	<i>Validitet</i>	14
4.2.4	<i>Sammanställning av resultat</i>	14
5	RESULTAT	15
5.1	LANDSORTSSKOLAN	15
5.1.1	<i>Observation</i>	15
5.1.2	<i>Intervjuer</i>	16
5.2	STADSSKOLAN.....	19
5.2.1	<i>Observationer</i>	19
5.2.2	<i>Intervjuer</i>	20
5.3	SAMMANFATTNING AV RESULTAT	22
6	DISKUSSION	24
6.1	RESULTAT.....	24
6.2	METOD	26
6.3	FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	26
7	LITTERATURLISTA	27
	BILAGA I Observationsschema	
	BILAGA II Intervjufrågor till pedagog	
	BILAGA III Intervjufrågor till barn	
	BILAGA IV Bild 1 och Bild 2	

1 INLEDNING

En stor del av människans liv ägnas åt arbetet och för eleverna är skolan en arbetsplats. Där måste deras aktivitetsbehov fångas upp och med deras egen medverkan kanaliseras på sådant sätt att det skapar arbetsglädje. Eleverna bör också stimuleras att påverka och förbättra skolmiljön. (Byggeforskningsrådet, 1992, s.11)

Vi är två lärarstudenter vid Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping som under vår studietid har varit ute på ett flertal verksamhetsförlagda utbildningar och fått ta del av undervisning i diverse olika klassrumsmiljöer från förskolan till årskurs 6. Vi har då båda reflekterat över hur mycket den pedagogiska miljön kan skilja mellan olika skolor. Vi har även uppmärksammat att miljöerna på samma skola kan vara väldigt olika. Det vi har lagt märke till är att det oftast pratas om den sociala miljön, men vi anser att den fysiska miljön påverkar lika mycket. Vid de tillfällen då den fysiska klassrumsmiljön nämns handlar det oftast om den byggnadstekniska delen. Där beskrivs oftast hur lokalerna ska utformas bland annat utifrån ljudklimat, luftkvalitet och belysning. När det gäller den fysiska klassrumsmiljön som pedagoger och elever kan påverka tänker vi främst på möblering och inredning. Vi tycker det är viktigt att som blivande pedagoger fundera över huruvida detta har någon betydelse för elevernas utveckling och utbildning.

2 LITTERATURGENOMGÅNG

2.1 Klassrumsmiljöns historik

I slutet av 1700-talet började det vi i dag kallar skola ta form. Innan hade läraren gått runt i hemmen och undervisat barnen. En man vid Adolf Modeér kom med idéer om hur en sockenskola skulle utformas och att skolundervisningen skulle ske i särskilda hus. Hans idéer var bland annat att placera flickor och pojkar på var sin sida i klassrummet samt att de duktigaste eleverna placerades längst fram (Skantze, 1989).

På slutet av 1800-talet infördes så kallad åskådningsundervisning där de delade in barnen i klasser efter ålder (Skantze, 1989). Då föddes även tankar om att skolmiljöns pedagogiska utformning kunde ha samband med elevernas lärande. Det talades om att skolhuset skulle ha "värdighet i sitt yttre" och att sittplatserna skulle vara bekväma. På 1920-talet sågs skolan som en "byggnad för barn" som skulle få dem att känna gemenskap och hemkänsla. Skolbyggnaden och omgivningen skulle höra ihop. Trevnad och behag var ord som användes när lokalerna utformades som ljusa, luftiga rum som dekorerades med växter och hantverk (Gummesson & Gummesson, 1991).

Kennedy (1999) skriver om sin egen uppfattning om förskolan¹ så som hon kommer ihåg den från sin barndom. Hon talar om hur förskolan eller lekskolan som det hette på den tiden, i början av 60-talet, var anpassad för sin verksamhet. Lokalerna var möblerade på ett funktionellt sätt med bord och stolar i barnens höjd. Det fanns en dockvrå, en bygghörna med klossar i olika former och färger och ett byggbord där de kunde jobba och studera olika naturmaterial som de plockade ute. Alla barnen visste var de kunde hitta allt material som de skulle kunna tänkas behöva. Allt var mycket strukturerat men samtidigt enkelt för att underlätta för barnen.

När hon sedan gick sin utbildning på 70-talet upplevde hon aldrig några diskussioner kring miljön utan menar att den snarare föll i glömska till fördel för de stora debatterna kring utbyggnaderna av daghemmen. Kennedy nämner även Schrader-Breyman som lade fram idéer om att skapa hemlika institutioner som skulle förmedla "moderlig omvårdnad". Detta gjorde att förskolan i allt större utsträckning fick axla rollen som ett andra hem och

¹ Förskolan och Lpfö 98 tas upp i vår studie eftersom vi anser att förskoleklassens miljöer påminner mer om förskolans än om skolans.

pedagogen skulle vara en modersgestalt. Följden av detta blev att de flesta daghem i början av 80-talet såg ut som ett alldagligt hem med ett kök med köksbord, duk och blommor och ett lekrum som i stora drag påminde om ett vardagsrum med soffor och hyllor med leksaker. Det kunde finnas ytterligare några rum som kunde användas som målarrum och dockvrå. Alla rummen hade fina blommor och tjugiga gardinuppsättningar. Låga möbler såsom bord, stolar och diskbänkar som var anpassade för barnen försvann och det blev mer anpassat för den vuxne. Denna utveckling tror Kennedy beror på att vi ville att föräldrarna som lämnade bort sina barn skulle känna sig trygga när miljön var så pass lik den egna hemmiljön. Detta fick dock motsatt effekt och föräldrarna började se daghemmen som en konkurrent.

I början av 1990-talet infördes den så kallade barnskolan som var en skolstart för 6-åringar. I samband med det förändrades kraven på den fysiska klassrumsmiljön. Föreskrifter kom för hur rummen skulle vara utrustade. De skulle bland annat innehålla en matta för samlingar, bord med sittplatser för cirka sex elever samt stolar. Inredningen skulle ha inslag av olika material som passade för olika typer av lärande (Bremsjö, 1996).

Ska skolmiljön förändras tar det tid då skolan är en gammal institution, men just därför är det så viktigt. Dagens lärande ställer helt andra krav på skolmiljön. Även klassrumsmiljön har fått en helt ny betydelse då den idag anses vara lika viktig som hemmiljön. Skolan är elevernas arbetsmiljö där de ska spendera dagarna i minst nio år. För att få en god arbetsmiljö är det viktigt hur klassrummet är inrett så att eleverna känner sig inspirerade och motiverade. Många av dagens pedagogiska teoretiker är eniga om att en bra skolmiljö resulterar i ett förbättrat lärande och en ökad kamratanda medan en dålig miljö kan leda till destruktivitet, skoltrötthet och i vissa fall mobbning (Gårdsäter & Mitchell, 1999).

Katedern är en omdiskuterad möbel i klassrummet. Den beskrivs som allt ifrån en symbol för pedagogens kunnande och makt till att mer fungera som en yta att förvara böcker och papper på. De pedagoger som har valt att skjuta undan katedern är oftast de som inte vill arbeta enligt det traditionella sättet. Katederundervisningen beskrivs som att pedagogen ger eleverna fakta medan de som valt att lämna den formen av lektion mer är ute efter att eleverna själva ska vilja skaffa sig den kunskapen. I det senare exemplet beskrivs pedagogen mer som en handledare i sökandet efter kunskap. Elever placerade en och en med ansiktet mot katedern var det vanligaste förekommande förr. Pedagogerna ville på det sättet undvika spontana reaktioner, samtal, och tankar mellan eleverna och få dem att enbart koncentrera sig på det pedagogen sa (Granström, 1994). Även Gudmundsson (1997) tar avstånd från den traditionella undervisningen och menar att ett traditionellt klassrum är ett av de största hindren i elevers inlärningsprocess.

2.2 Klassrumsmiljö och inlärning

I slutet av 1980-talet gjorde Skantze (1989) en undersökning om skolans fysiska miljö ur elevernas perspektiv. Skantze kom fram till att skolhusen och den omgivande fysiska miljön hade en betydande roll i elevernas utveckling. Hon anser även att den fysiska skolmiljön är viktig och bör ge uttryck av vänlighet och inspiration. Skantze menar att skolmiljön genom dess inredning ska visa eleverna att det de gör har betydelse för lärandet i skolan.

Senare forskning menar att ca 70 procent av eleverna influeras av miljön. Om barn inte får en bra inlärning i den traditionella klassrumsmiljön bör skolan och lärarna arbeta för att anpassa klassrumsmiljön efter elevernas behov (Gudmundsson, 1997). Efterforskningar har även visat att vid inlärning använder vi flera olika sinnen för att få en så varierad kunskapsinhämtning som möjligt. Om skolmiljön kan vara varierad och intresseväckande för eleverna kan detta göra att fler av elevernas behov tillgodoses, vilket gör att eleverna ges möjlighet att ta in kunskap på det sätt som är lämpligast för just dem (Johansson, Skillström-Carlsson & Ring, 2007).

På 1980-talet gjordes flertalet undersökningar om huruvida klassrumsmiljön kunde påverka elevers inlärning. Dunns forskning visar på att det fanns flera olika faktorer som gjorde att eleverna hade svårt att ta till sig kunskap. Det hon bland annat nämner, är att en del elever som under lektionstid bara sitter på stolar gjorda av till exempel trä, stål eller plast har svårare att koncentrera sig än de som får sitta i en fåtölj, på golvet eller exempelvis på en kudde. Vissa elever har, enligt Dunn, svårt med för starkt ljus, såsom lysrör. Detta ljus kan göra eleverna nervösa och hyperaktiva. Dunn föreslår att man ska ha mjukare belysning som hjälper eleverna att tänka bättre. Hon nämner också att tystnad, för vissa elever, kan vara störande då de hör andra bakgrundsljud som de flesta andra inte ens tänker på. Dessa elever föredrar oftast att arbeta i miljöer med lugn musik eller lågmälda samtal (Dunn, 2001).

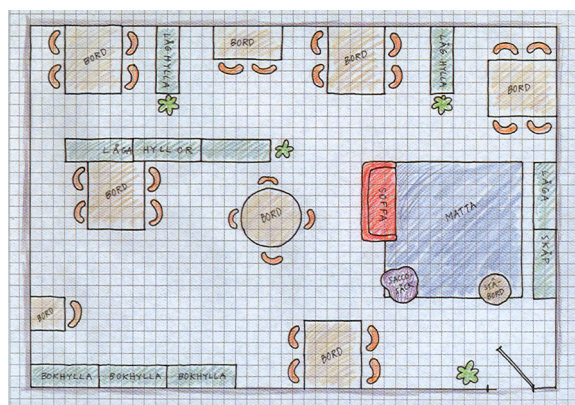
Enligt Johansson m.fl.(2007) kan vi människor bearbeta och ta in kunskap på två olika sätt, antingen analytiskt eller globalt. Vi kan även dela in våra två hjärnhalvor och säga att den vänstra hjärnhalva är mer analytisk medan den högra har mer globala drag. Analytiska personer föredrar ofta att sitta i lugn och ro och att ha en tyst omgivning. Oftast ser de till detaljerna först för att sedan få ihop det till en helhet. Personer med globala drag vill gärna ha ljud i bakgrunden såsom röster eller musik. De har också ett större behov av socialt umgänge när de arbetar. De föredrar även att sitta i en soffa eller fåtölj. Dessa olika sätt att ta in kunskap finns hos elever i alla klasser därför är det viktigt att i ett klassrum inreda så att det finns en analytisk del och en global del. Detta för att så långt som möjligt kunna tillgodose de flesta elevers behov.

I studier (Jedekog, 2007) som är gjorda 2002 besöktes 40 klassrum. Studien visar på en skillnad mellan yngre och äldre elevers klassrum. Vid en första jämförelse ser klassrummen relativt lika ut. Det är trångt möblerat och består mestadels av bänkar/bord och stolar. Klassrummen består idag till stor del av bord istället för de gamla bänkarna med lock. Borden har inga förvaringsmöjligheter utan kräver istället hurtsar vid sidan om. Hos de yngre finns dessa förvaringar inne i klassrummen medan de hos de äldre oftast placeras utanför. Beroende på elevernas ålder kan möblernas storlek anpassas. Denna anpassning sker främst hos de yngre eleverna. Detta beror delvis på att de yngre har sitt hemklassrum medan de äldre oftast byter miljö beroende på lektionen. Sammantaget betyder detta att det är lättare att få en mer individualiserad anpassning av möbleringen hos de yngre eleverna. De äldre eleverna ses mer som en grupp där varje enskild individ inte får lika stort utrymme. Vidare anses inte den omgivande klassrumsmiljön ha lika stor betydelse för de äldre eleverna då det inte anses påverka deras utveckling, identitetsskapande och lärande. Studien visade även på en skillnad vad det gällde katedern. Hos de äldre fanns den oftast på en central plats i klassrummet medan den hos de yngre nästan helt hade förlorat sin funktion och användes mer som en avlastningsyta. Detta ger sken av att pedagogens auktoritet har tonats ner inför de yngre eleverna men att pedagogen i de äldre elevernas klassrum valt att ha kvar katedern och därmed sin maktposition gentemot klassen.

Vidare visar studien (Jedekog, 2007) att i de yngres klassrum präglas miljön av klassens aktiviteter i form av teckningar på väggarna, dikter, aktivitetslistor med elevernas namn, almanackor och andra identifikationsobjekt. Dessa saker är viktiga för dessa elever då det gör det lättare för dem att se saker i sitt rätta sammanhang och de får en förståelse för rutiner och strukturers betydelse för skolmiljön. Dessa identifikationsobjekt förekommer inte lika ofta i klassrummen hos de äldre eleverna. Här ser man mer anonyma saker såsom affischer och planscher över kartor, årstider och dylikt. Brist på elevernas möjlighet att själva få utsmycka sin skolmiljö kan ge till följd att de känner en mindre ansvarskänsla för den. Detta kan leda till ett destruktivt beteende såsom klotter och annan skadegörelse.

De nyaste teorierna vad det gäller möblering och placeringen av eleverna i ett klassrum är att den ska vara varierad. Det bör finnas fasta arbetsplatser för eleverna, men de kan se ut på lite olika sätt. Det kan vara enskilda platser, parplatser eller bord med plats för många elever. Detta bör avspeglas av elevernas behov. Det är viktigt att det även finns några tomma platser som eleverna kan välja mellan om de skulle vilja byta arbetsställning. Detta med tanke på att i sittande ställning belastas 10cm^3 av skelettet av 70 procent av kroppsvikten. Det här är en av anledningarna till att ett byte av arbetsplats borde ske emellanåt. En matta eller en soffa

kan också fungera som en alternativ arbetsplats för elever som kan behöva omväxling. Ett annat exempel kan vara att ha ett ståbord där eleverna kan stå upp och jobba. Klassrummet bör också vara indelat så att det finns hörnor dels med skärmväggar för elever som vill sitta avskilt men också en mysig hörna att krypa upp i med kuddar och dylikt. Pedagogen kan ha ett extra bord där den kan sitta med elever som behöver lite stöd. I klassrummet ska pedagogen inte se några begränsningar utan bara möjligheter, golv och möbler kan fungera som arbetsplatser men även korridorer och kapprum (Johansson, m.fl., 2007). Figuren nedan visar ett bra exempel på hur ett klassrum kan möbleras enligt detta sätt.

Figur 1 visar ett exempel på klassrumsmöblering för varierad undervisning (Johansson, m.fl., 2007, s. 18).

Det är inte mycket som ändrats i klassrummet sedan 1840-talet och införandet av folkskolan. Forskning på senare tid har konstaterat att klassrummen måste bli mer varierade och att eleverna behöver stimuleras mer. Lärarna uppmanas att försöka se möjligheterna i sitt klassrum och gå ifrån det som vi ser som traditionella klassrum. Att involvera eleverna i samtalen kring förändrandet av klassrummet är en viktig del i arbetet. Fördelarna med att ha med dem redan i planeringsstadiet gör att det skapas ett gott förhållningssätt (Johansson, m.fl., 2007).

2.3 Fysisk klassrumsmiljö

Enligt professorn Dunn (2001) så har många klassrum haft en liknande möblering genom åren där bänkar och stolar oftast stått i prydliga rader vända mot katedern. Många pedagoger ser inte möjligheterna med möbleringen i sitt klassrum utan har vant sig vid att det är så det ska se ut och att alla elever kan få den bästa inläringen i denna miljö. Detta stämmer givetvis för en del elever, medan det för andra inte alls har fungerat på ett tillfredsställande

sätt. Även fast det inte gjorts så mycket åt problemet så har forskare vetat om att det existerar enda sedan början på 1980-talet.

Även Jedeskog (2007) skriver om studier som är gjorda 1995 och 2002 som beskriver hur hälften av eleverna i grundskolan fortfarande sitter i rader. Den avsaknad av flexibiliteten som finns i de klassrum där eleverna endast byter platser någon gång per termin ger ingen möjlighet för ett varierat lärande. Det ultimata enligt henne skulle vara om det gick att göra det flera gånger om dagen.

Bergström (2006) skriver om hur viktig skolmiljön är för eleverna. Hon trycker på vikten av att den pedagogiska miljön ska vara tillgänglig och tillåtande.

En miljö, som lockar barnen att använda sin energi till att undersöka och pröva för att få veta, gör barnet självständigt och koncentrerat (Bergström, 2006, s. 30).

Med detta menar hon att allt material i rummet skall finnas lättillgängligt när helst elever behöver eller vill komma åt dem. Nyfikenheten skall inte hämmas för att eleverna måste vänta på en vuxen för att få hjälp. Barns tänkande är inget vi kan styra över utan det måste ske på deras villkor i så stor utsträckning som möjligt (Bergström, 2006).

Gudmundsson (1997) skriver att inlärningsprocessen till stor del påverkas av klassrummet. Han anser att både inlärningsstilar och arbetssätt hör ihop med klassrumsmiljön. Hans forskning tyder på att för många elever, även för vuxna studerande, spelar trivseln i klassrumsmiljön en avgörande roll i deras inlärningsprocess. Detta avspeglas också tvärtom som en avstängning om miljön är tråkig.

En god miljö bidrar till barns och vuxnas sociala, emotionella och intellektuella utveckling. Kanske skulle en mer harmonisk och varierad inomhusmiljö kunna skapa lika levande intryck som utomhusmiljön i många fall åstadkommer (Gudmundsson, 1997, s.5).

I Lpo 94 (2005) beskrivs hur skolan skall vara en bra miljö för elevers lärande, däremot står det inget beskrivet om just den typen av klassrumsmiljö som vi valt att undersöka. Det som går att läsa är att rektorn har ett särskilt ansvar för hur skolans arbetsmiljö ska utformas på bästa sätt för eleverna. Det som de pekar på mest är dock att skolan skall ha de läromedel som krävs såsom böcker, datorer och ett fungerande bibliotek. I Lpfö 98 (2005) tar de däremot upp miljön.

Förskolan skall erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den skall inspirera barnen att utforska omvärlden. (s. 27)

Där finns även utförligare formuleringar på hur förskolan bör utforma sin klassrumsmiljö.

De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten. (s. 32).

Både i Lpo 94 (2005) och Lpfö 98 (2005) skrivs det om barns inflytande på skolmiljön. I Lpo 94 (2005) beskrivs det hur pedagogerna bör förutsätta att eleverna ska ha ett ökat ansvar över sitt lärande och sin arbetsmiljö. Detta medför även att de ska ha möjlighet att vara med och påverka hur deras utbildning utformas. Grunden till detta får eleverna i förskolan och i Lpfö 98 (2005) går det att läsa om demokratis betydelse. I och med att eleverna får lära sig innerbörden av demokrati resulterar det i att dem får lära sig att ta ansvar för sina egna handlingar och för förskolemiljön. I statens offentliga utredning står det att:

Det handlar om att skapa förutsättningar för lärande genom att arrangera sammanhang och miljöer där eleven under lärarens pedagogiska ledning aktivt kan tillägna sig kunskap. (1997/98:94, s.20).

Skola 2000 är ett projekt som startades på 90-talet och som går ut på att via skolutveckling få ökad kreativitet och lust i skolan genom alla som vistas där. Detta projekt kom till då skolan som verksamhet inte lyckats gå framåt i den takt som de nya läroplanerna växt fram. Skola 2000 vill åstadkomma en förbättrad fysisk miljö som är ergonomiskt utformad och estetiskt tilltalande. Detta bidrar till en bättre psykosocial miljö som är pedagogiskt funktionell och som därmed kan skapa en bättre lärandesituation, förnyade roller till pedagoger och elever samt en förändrad arbetsorganisation. Visionen är att verksamheten i skolan skall delas in i olika arbetsenheter med grupperingar av elever och pedagoger. Varje enhet skall ha tillgång till en hemlik arbetsmiljö som de ska ha som sin egen. Denna miljö skall utformas så att de är stimulerande för elevernas lärande. I anknytning till dessa rum skall det även finnas lokaler som är avsedda för avkoppling för eleverna antingen i ensamhet eller i sällskap med andra (Wallin, 2000).

Wallin (2000) anser att skolans utveckling går för långsamt, och särskilt då klassrumsmiljöns utveckling. Han anser att dagens skolmiljö påminner om den som fanns vid sekelskiftet i jämförelse med annan arbetsmiljö som följt med i samhällets utveckling.

Grundskolan är en av Sveriges största arbetsplatser med 100 000 pedagoger och drygt en miljon elever. Vid de fåtal tillfällen då arbetsmiljön i skolan beskrivs nämns oftast höga ljudnivåer, ventilationsproblem samt bristande hygien. Detta gäller dock mest i utrymmen andra än klassrummet, där elever faktiskt spenderar största delen av den tid de är i skolan. Enligt Jedeskog har den fysiska miljön stor betydelse för eleverna då detta är den period i

livet då de utvecklas som mest. Hon menar att det ständigt i klassrummet finns en interaktion mellan elev och pedagog. Det är viktigt att pedagogen är lyhörd inför sina elever och möblerar sitt klassrum efter lektionernas syfte och elevernas olika behov och förutsättningar. Det är pedagogen som bestämmer hur klassrumsmiljön ska vara, och därigenom även elevernas arbetsätt. Alla pedagoger är dock inte medvetna om den påverkan som möbleringen kan ha på eleverna. Ett klassrum som är trångt möblerat och som begränsar den fysiska miljön leder ofta till ett missnöje, argsinthet och för eleverna minskad koncentration. Sker undervisningen däremot i ett klassrum där eleverna fått vara med och påverka dekoration, möblering och miljön och därmed satt sin personliga prägel på det så anser författaren att detta ger bättre förutsättningar för dem (Jedekog, 2007).

Enligt Jedekog (2007) kan klassrummet jämföras med en scen i ständig förändring. Under en skoldag kan eleverna vilja växla mellan olika arbetssituationer, vilket kräver en varierad klassrumsmiljö. Hon beskriver tre olika klassrumsmiljöer; det strukturella, det situationella och det virtuella klassrummet. Det strukturella klassrummet är ett så kallat traditionellt klassrum där pedagogen och eleverna vistas under lektionstid och är avskärmat från andras klassrum. Det situationella klassrummet beskrivs som ett rum för specifika ändamål såsom en datasal, ett bibliotek eller ett grupprum. Här vistas eleverna mer sällan och måste ta ett större ansvar över sitt eget arbete vilket innebär att pedagogen måste känna ett förtroende för dem. Det virtuella klassrummet är miljöer utanför skolan. Eleverna får här själva välja var när och hur de vill arbeta, det finns inga fysiska gränser. Pedagogens roll är mera av en handledare som ska finnas till hands vid behov. Efter avslutat arbete brukar pedagogen begära en redogörelse över hur det gått, oftast via mail. Här ligger allt ansvar på eleven.

Learnlab (2005) är ett utbildnings- och utvecklingsföretag som hjälper företag, organisationer och skolor att utvecklas. De vill på ett bra sätt skapa miljöer som främjar dialoger, möten och berättandet i skolan. Detta är vad de kallar ett "berättande klassrum". Berättande klassrum är en vision samt ett konkret försök att skapa goda villkor för elevers lärande med hjälp av genomtänkt möblering och modern teknik. Klassrummet skall vara inrett i fyra olika miljöer för att stimulera lärandet; scen, café, mediatek och studio. Alla dessa miljöer har datorer och i taket hänger det projektorer. I klassrummets centrum finns scenen som skall fungera som ett inspirationsmedel för framförande av skönlitterära texter eller olika former av dramatiseringar. Caféet är möblerat för olika diskussioner och gemensam brainstorming. I caféet finns möjlighet att kontakta olika personer, arbetsplatser, politiker m.m. för att på så sätt få information direkt från källan. Detta kan ske på olika sätt,

bland annat med hjälp av videokonferens eller Internetbaserad telefoni. I mediateket har eleverna tillgång till litteratur och olika tidskrifter. Det finns datorer för att kunna söka på Internet, i databaser samt på cd-rom skivor. Möbleringen kan liknas vid en redaktion med ett stort bord som alla kan samlas runt. Studion har tillgång till olika former av insamlingsutrustning så som olika slags kameror och fickminnen. Lärandet, menar de, kan inte ske i slutna rum så därför är klassrummet ständigt uppkopplat med omvärlden på ett flertal olika sätt. I studion kan det även visas virtuella dissektioner och därmed fungera som ett laboratorium.

2.4 Sammanfattning av litteraturgenomgång

Det vi har fått fram i vår litteraturgenomgång är att den fysiska klassrumsmiljön har en stor påverkan på eleverna. Det gamla traditionella klassrummet med en kateder längst fram och bänkar i prydliga rader har ersatts med ett klassrum med bord och hurtsar. Katedern har flyttats åt sidan och fungerar mer som en avlastningsyta. Klassrummet har gått från det stela till det mer hemlika sedan blivit mer strukturerat för att nu allt mer bli hemlikt igen, men med en djupare tanke bakom. Allt fler pedagoger vill ha en mer individualiserad klassrumsmiljö för att alla elever skall ges lika stor möjlighet till inläring. Framtidens visioner pekar på ett allt mer tekniskt klassrum med fler olika miljöer och ännu fler möjligheter.

3 SYFTE

Syftet med vår studie är att undersöka hur pedagoger och elever uppfattar sin fysiska klassrumsmiljö, samt hur de kan påverka den. Vi vill också undersöka hur pedagogerna upplever att miljön kan påverka eleverna.

De specifika frågeställningarna för studien är:

- Hur kan pedagoger och elever påverka sin egen klassrumsmiljö?
- Hur anser pedagoger att eleverna påverkas av klassrumsmiljön?
- Vad har elever och pedagoger för uppfattningar om sitt klassrum?

4 METOD

4.1 Urval

Vi har gjort ett bekvämlighetsurval, och har valt att intervjua pedagoger och elever på skolor vi hade en anknytning till. Vi besökte två skolor som båda ligger i Jönköpings kommun men där den ena ligger centralt och den andra en bit utanför staden. Anledningen till att vi gjorde ett så litet urval är för att det viktiga är informationen som intervjuerna ger och inte antalet intervjuer (Ryen, 2004). Vi valde att inrikta oss på fyra pedagoger och åtta elever från tre olika årskurser i fyra olika klasser. På landsortsskolan valde vi en pedagog i årskurs 4 där vi visste att de arbetat mycket med just klassrumsmiljön. Vi valde även att göra en intervju med en pedagog i en förskoleklass där även de arbetade för att förändra miljön för eleverna men där de inte kommit lika långt. Båda pedagogerna valde sedan ut två elever som vi intervjuade.

På stadsskolan kontaktade vi rektorn och han valde sedan ut två pedagoger åt oss, en i årskurs 2 och en i årskurs 4. Pedagogerna valde sedan ut två elever från sina klasser som vi intervjuade. Vi valde att intervjua både kvinnor, män, flickor och pojkar. Vi har däremot valt att inte redovisa för vilket kön pedagogen eller eleven har då vi anser att det kan leda till att läsaren då kan dra egna slutsatser om att klassrumsmiljön ser ut som den gör enbart beroende på huruvida pedagogen är en man eller kvinna. Vi vill även undvika att elevernas svar eventuellt bedöms utifrån om de är flickor eller pojkar.

4.2 Datainsamling

Hermeneutik är ett annat ord för tolkningslära (Molander, 2003). När en hermeneutisk teori används innebär det att forskaren försöker få en förståelse för människors livssituation genom att tolka hur deras liv tolkas och uttrycks i det skrivande och talande språket. När denna teori används har forskaren en förförståelse för ämnet innan intervjuerna med informanterna genomförs. Denna förförståelse är en tillgång när forskaren sedan ska sammanställa och tolka informanternas svar (Patel & Davidson, 2003). Vårt observationsschema gav oss en förförståelse om klassrumsmiljön innan vi genomförde intervjuerna. Därefter jämförde vi informationen för att hitta likheter och skillnader.

Vi har valt att göra en hermeneutisk kvalitativ ansats för att undersöka vad klassrumsmiljön visar, hur den ser ut och vad den har för innebörd. Vi valde denna teori för att vi anser att det är viktigare för vår studie att ta reda på varför klassrummen såg ut som de

gjorde snarare än att räkna antalet bänkar i dem. Vi ville ta reda på varför pedagogerna gjort som de gjort i sina klassrum. Hur tänkte de och blev resultatet som de förväntat sig. Vi ville även undersöka vad eleverna hade för uppfattningar om sin klassrumsmiljö (Holme & Solvang, 1997).

4.2.1 Observation

Innan vi genomförde våra intervjuer med pedagoger och elever så besökte vi de aktuella klassrummen för att se hur de såg ut. Vi ville få en förståelse om klassrumsmiljön så att vi senare i intervjun kunde ställa relevanta följdfrågor. Inför dessa besök hade vi sammanställt ett observationsschema (se bilaga I). Där har vi tagit med sådant som påverkar klassrumsmiljön utifrån det som framkommit i litteraturgenomgången vilket är det vi har med i våra frågeställningar. På observationsschemat fanns det även med ett utrymme för kommentarer och anteckningar där vi till exempel kunde skriva hur katedern användes. Hade pedagogen den som avlastningsutrymmen för diverse papper och böcker eller användes den i undervisningen.

Vi valde att göra en observation med stor öppenhet vilket innebar att pedagoger och elever fick veta syftet med vårt besök och att vi skulle göra en kartläggning av deras klassrum (Holme & Solvang, 1997).

4.2.2 Intervjuer

För att få svar på våra frågeställningar angående pedagogers uppfattningar om klassrumsmiljön valde vi att göra kvalitativa intervjuer med fyra pedagoger från förskoleklass och upp till årskurs 4. Vi intervjuade även åtta elever om hur de upplever sin klassrumsmiljö och hur de anser sig vara delaktiga i utformningen av den. Innan vi genomförde våra intervjuer med eleverna fick vi muntlig tillåtelse av föräldrarna. Efter opponeringen har vi lämnat brev till föräldrarna där vi ber om ett skriftligt godkännande då det var nödvändigt för att få använda elevernas svar i uppsatsen.

Vi ansåg att den bästa metoden för att få fram relevanta svar, var att intervjua de personer som befann sig i den miljö vi valt att undersöka. Genom att intervjua våra informanter fick vi betydligt mer detaljerade svar och hade möjlighet att ställa följdfrågor, vara flexibla med frågornas ordningsföljd och förklara eventuella oklarheter vilket vi inte kunnat göra om vi genomfört enkäter (Holme & Solvang 1997).

De nackdelar som däremot kan uppstå vid intervjuer är att det kan vara svårt att analysera svaren då alla människor är olika och kan tolka våra frågor på olika sätt. Intervjusvaren är dessutom mer tidskrävande att gå igenom och sammanställa. Vi använde oss av frågor av så

kallad öppen karaktär vilket innebar att det inte fanns några fasta svarsalternativ. Detta för att vi inte ville styra informanternas svar utan få fram deras åsikter och uppfattningar (Holme & Solvang 1997).

Alla informanter vi intervjuat har fått löfte av oss att de ska få vara konfidentiella. Intervjufrågorna har vi utformat med hänsyn till vårt syfte och våra frågeställningar (se bilaga II och III). Intervjuerna med både pedagogerna och eleverna skedde enskilt i lokaler där det var lugnt och där det bara var vi närvarande och vi delade upp det så att den ena intervjuade och den andra antecknade. På landssortsskolan satt vi med förskoleklassbarnen i deras klassrum medan de andra barnen var ute och lekte. När vi intervjuade pedagogen i förskoleklassen satt vi i ett angränsande klassrum. Intervjuerna med pedagogen och eleverna i årskurs 4 skedde i deras klassrum efter lektionernas slut. På stadsskolan skedde alla intervjuer i ett angränsande grupprum.

4.2.3 Validitet

Vi anser att vi får validitet i vår undersökning eftersom vi valt en så väl lämpad metod till vår studie. Pedagogernas och elevernas erfarenheter och upplevelser avspeglas i de intervjuer vi gjort och ger oss de svar vi söker i våra frågeställningar. Det kan vara svårt att tolka sina upplevelser av en intervju men då vi var två kunde vi alltid jämföra och diskutera våra intryck (Holme & Solvang, 1997).

Vi hade kunnat använda en bandspelare vid våra intervjuer, men vi ansåg att det räckte med att vi var två, där en av oss antecknade. Fördelen med en bandspelare är att vi kunnat gå tillbaka och lyssna på det som sagts, men vi har inte känt att det har behövts. Vi ansåg även att informanterna kunde känt obehag över att bli inspelad.

4.2.4 Sammanställning av resultat

Vi valde att först redovisa observationerna av landsortsskolan följt av intervjuerna. Därefter kommer stadsskolans observationer och intervjuer. Slutligen har vi gjort en sammanställning av resultatet där vi först jämför observationerna och sedan intervjuerna. Vi har valt att redovisa detta som en löpande text med inslag av citat från informanterna för att få texten mer engagerande (Holme & Solvang, 1997).

5 RESULTAT

Vi har gjort våra intervjuer på två olika skolor i Jönköping varav den ena ligger centralt i staden och den andra en bit utanför stadskärnan i en mer lantlig miljö. Vi kommer här att benämna dem som landsortsskolan och stadsskolan.

5.1 Landsortsskolan

5.1.1 Observation

Skolan vi besökte ligger en bit utanför Jönköping med närhet till natur och vatten. Skolan är trettio år gammal och har förhållandevis ljusa och luftiga lokaler. Det är en tvåplansbyggnad med en stor skolgård med mycket träd och annan grönska. På landsortsskolan har vi observerat ett förskoleklassrum samt ett klassrum för en årskurs 4.

Båda klasserna hade stora ytor men årskurs 4: s klassrum bestod av två sammanslagna rum som vid behov kunde skiljas åt med hjälp av en vikkvägg (se bilaga IV bild 1 och 2). Förskoleklassen däremot hade två separata rum samt ett litet extra rum. Båda klasserna hade ljusa, luftiga och nyligen omgjorda lokaler. Samtliga var målade i ljusa färger förutom en vägg i årskurs 4 som var täckt med en ljuddämpande vävtapet i mossgrönt. Årskurs 4 hade inget eget grupprum men de hade tillgång till ett för skolan gemensamt arbetsutrymme i det angränsande biblioteket.

Förskoleklassen hade satsat på möbler i samma träslag för att få enhetlig känsla i rummet. Här hade de valt ett stort bord i vardera rum med tillhörande hurtsar. Årskurs 4 hade även de ett enhetligt träslag i möblemanget. De hade bytt ut bord mot bänkar som hade ställts i smågrupper eller parplatser. Dessutom hade de enskilda arbetsplatser med små lampor där eleverna kunde sitta om de ville arbeta mer ostört. I förskoleklassen hade det ena rummet denna funktion.

Ingen av pedagogerna hade kateder, istället hade de skrivbord som i årskurs 4 mer fungerade som avlastningsyta medan det i förskoleklassen användes till administrativt arbete.

Klassrummen hade små rum i rummet som de hade åstadkommit med hjälp av låga hyllor som fungerade som avskärmning. Förskoleklassen hade även en mobil vikkvägg som de placerade där det behövdes. Soffa, matta och kuddar fanns hos båda klasserna. I förskoleklassen hade de dock valt en större soffa då de ville att samtliga barn skulle kunna

sitta där samtidigt då de hade samlingar. I årskurs 4: s klassrum fungerade mattan och soffan som en arbetsyta likväl som bänken.

Förskoleklassen hade valt att ha separata utrymmen för olika aktiviteter såsom måleri och bygg. Övrigt material fanns i hyllor och lådor längs med klassrummens väggar. I årskurs 4 hade de inga specifika utrymmen för exempelvis måleri i klassrummet utan eleverna fick hämta det materialet de behövde. Gemensamt för de båda klasserna var att pedagogerna valt att placera allt material så lättillgängligt som möjligt för eleverna.

När det gällde personlig utsmyckning hade årskurs 4 mer av detta. Här fick eleverna hänga upp planscher som de gemensamt hade valt ut. De hade även ljus, dukar och prydnadssaker i klassrummet. Gemensamt för de båda klasserna var att de hade en bestämd väggyta i klassrummet där eleverna fick hänga upp de teckningar som de ville visa. I samtliga klassrum fanns det krukväxter och gardiner. Pedagogerna i årskurs 4 hade flyttat gardinerna till fönstrets nederkant då de ville slippa insyn från skolgården utanför.

Whiteboard² fanns hos båda klasserna men i årskurs 4 hade pedagogerna även satt in en interaktiv whiteboard.

5.1.2 Intervjuer

Båda pedagogerna hade undervisat i de aktuella klassrummen i cirka ett år. Lokalerna var nyligen omgjorda. I förskoleklassen hade arbetslaget gemensamt varit med och bestämt hur lokalerna skulle förändras. De hade dels fått tag på begagnade möbler men även köpt in en hel del nytt. När klassrummen gjordes om ville de i förskoleklassen sträva efter att få ett mer enhetligt intryck med ljusare och luftigare lokaler då de ansåg att det gav mer lugn och ro. Detta åstadkom de genom att ha samma träslag på möblerna För att synliggöra material och göra det mer lättillgängligt, så att eleverna kan arbeta mer självständigt, köpte de in nya hyllor med fack och sänkte målarbänken. De två undervisande pedagogerna i årskurs 4 hade fått inspiration från en bok där de hade hittat mängder med tips och idéer på hur de med enkla medel kunde förändra klassrummet för att främja elevers olika inlärningsstilar (Johansson, m.fl., 2007). Eleverna kunde här välja om de ville sitta mer avskilt, i grupper eller till och med ligga på en matta när de arbetade.

² SMART Board är en interaktiv whiteboard som fungerar som en stor pekskärm. Tavlan är kopplad till en dator och med fingret styrs alla datorns funktioner. Den fungerar även som en whiteboard med skillnaden att allt som skrivs hamnar i datorn och därmed går att spara och skriva ut (Preagera, 2008).

Vi har speciellt en elev som har svårt att sitta still i en bänk och arbeta. Eleven väljer att ligga på golvet på mattan när vi räknar matte, eftersom det är så eleven gör hemma (Pedagog i årskurs 4).

Precis som i förskoleklassen strävade pedagogerna efter en ljus och luftig arbetsmiljö. Detta hade de åstadkommit genom att placera möblerna längs med väggarna och därigenom få mer tom yta i mitten av klassrummet. Här hade de placerat en stor matta och kuddar. Smålampor hade köpts in för att kunna ha olika alternativ på belysningen. I likhet med pedagogen i förskoleklassen ville de få eleverna mer självgående. Här hade de bytt ut bord mot bänkar för att eleverna skulle ha bättre koll på sina saker och för att undvika springet i klassrummet som annars lätt kan uppstå. Övrigt material hade även i detta klassrum placerats så att eleverna lätt kunde få tag på det. Whiteboard fanns i båda klassrummen och användes i undervisningen. Som komplement till denna använde de i förskoleklassen blädderblock medan de i årskurs 4 hade en interaktiv whiteboard.

När det gällde möbleringen ansåg båda pedagogerna att det påverkade arbetsklimatet. Det bästa med förändringarna av klassrummen ansåg båda pedagogerna var dels att rummen upplevdes större och ljusare samt att de genom avskärmningar skapat fler temautrymmen. Detta medförde att eleverna i förskoleklassen kunde leka avskilt och i årskurs 4 arbeta avskilt.

Förskoleklassens pedagog nämnde ljudnivån och menade att det var viktigt att tänka på sitt eget agerande och hur det påverkade eleverna.

Är vi tysta och lugna, avspeglas detta på barnen. Jag behöver inte ropa på ett barn från andra sidan klassrummet utan jag kan istället gå fram till det och prata i normal samtalston. Det är skonsammare för min röst och upplevs bättre för alla i rummet. Detta är något som vi pedagoger även försöker få barnen att tänka på (Pedagog i förskoleklass).

Pedagogen i årskurs 4 ansåg att klassrumsmiljön hade en enorm påverkan på eleverna. Som exempel nämndes här gardinerna i fönstren som var placerade längst ner för att minska insyn. Pedagogen upplevde att det blivit lugnare i klassen när detta störande moment försvann. Det hade även medfört att det hade blivit svalare i klassrummet när solen inte längre sken in.

Det pedagogerna ytterligare vill förändra i sina klassrum var att det i förskoleklassen fanns ett litet extra rum som i dagsläget inte användes till något särskilt och det tyckte pedagogen var onödigt slöseri. Som förslag tyckte pedagogen att det kunde användas som ett temarum för exempelvis matematik som det förhoppningsvis skulle bli till hösten -08. I

årskurs 4: s klassrum ville pedagogen ha ännu fler soffor så att alla elever kunde få plats så att de kunde ha samlingar och lektioner där.

När det gällde elevernas inflytande över klassrumsmiljön ansåg båda pedagogerna att de hade fått vara med och påverka så mycket det gått men att de ändå kunde ha varit med mer. I dagsläget fick eleverna bestämma vilka teckningar som skulle sättas upp samt i årskurs 4: s klassrum över vilka personliga saker som skulle finnas framme såsom till exempel planscher. Däremot ansåg båda pedagogerna att det var viktigt hur de placerade teckningarna. De ville att det skulle vara relativt enhetligt och inte för mycket då det lätt kunde upplevas som rörigt. Pedagogen i förskoleklassen menade att för vissa barn kan det vara jobbigt med för mycket på väggarna då de lätt bara fokuserar på det som finns i omgivningen. Pedagogen ansåg ändå att det var viktigt att det finns saker framme då det stärker elevernas självkänsla när de får visa upp det de är stolta över. Dessutom skulle det finnas saker runtomkring eleverna som inspirerade dem och dessa skulle sitta på deras syn nivå.

Båda pedagogerna är nöjda över att de genom inredningen skapat möjligheter för eleverna att söka sig till en rofylld miljö som de menar att de ofta gör. Som exempel berättar pedagogen i årskurs 4 att eleverna ofta väljer att släcka den starka belysningen i taket och endast ha de mindre lamporna tända för att få ett behagligare ljus. Ibland arbetar de även med lugn musik i bakgrunden.

Pedagogernas drömklassrum var större och ljusare. Pedagogen i årskurs 4 ansåg sig vara på god väg men att det alltid finns saker att förändra. Det som saknades var fler soffor och mattor med plats för alla elever. En annan dröm var att ha färre elever i klassen för att kunna ge varje enskild elev mer tid. Förskoleklassens pedagoger hade fler önskemål. Drömmarna bestod av att dela in rummet i ytterligare fler rum med lägre möbler som var bättre anpassade för barnen. Rummen skulle vara inspirerande med olika teman. Pedagogen ville även att eleverna skulle känna sig mer delaktiga i besluten om klassrumsmiljön för att få dem att vara mer rädda om den.

Samtliga elever förutom en sade sig vara nöjd med sitt klassrum. Den fjärde beskrev sin klassrumsmiljö som ”så där”. Eleverna i årskurs fyra tyckte det var bra med egna bänkar och den interaktiva whiteboarden. De var även positiva till den övriga inredningen i klassrummet.

Ja! Vi har ju kuddar, mattor, soffor och filtar som vi får använda när vi vill. Vi har massvis med roliga saker i vårt klassrum som till exempel en interaktiv whiteboard där vi tittar mycket på film och gör andra roliga saker på (Elev i årskurs 4).

Det de upplevde som dåligt var de obekväma stolarna och gardinerna.

Det är dumt med gardinerna i vårt klassrum för dem sitter så långt ner så man inte kan se ut. Sen tycker jag inte om stolarna som vi har för de är så hårda och obekväma. Men då är det ju bra att vi kan sitta och jobba på andra ställen. Jag tycker om att ligga på golvet ibland speciellt om jag får ha lite musik i bakgrunden på låg volym (Elev i årskurs 4).

Eleverna i förskoleklassen hade svårare att precisera vad det var som var bra respektive dåligt. Den ena eleven ville däremot ändra på allt i sitt klassrum då det skulle få fröknarna att sluta tjata och det skulle bli lugnt och skönt. Eleverna ansåg inte att de hade fått vara med och påverka sin klassrumsmiljö, men en elev i årskurs 4 kom på att de fått sätta upp egna affischer och planscher. Två av eleverna jobbade bäst när det var lugnt och tyst omkring dem medan de andra två föredrog lite rörelse och eventuellt lugn musik i bakgrunden. Drömklassrummet för eleverna i årskurs 4 skulle ha mer färg som till exempel lila och svart och fler personliga saker. Det skulle även finnas fler fåtöljer, soffor och stolar med armstöd. Förskoleklassens elever hade olika svar på hur drömklassrummet skulle se ut. Den ena eleven beskrev mest hur befintliga möbler kunde flyttas runt eller slängas för att få mer plats för nya leksaker.

Soffan ska stå vid den väggen så kan vi slänga spisen och köpa en ny hylla. Vi kan ta bort den fula garderoben så kan man ställa in en till soffa eller en fåtölj. Vi kan ta bort den fula mattan där och köpa massa kuddar och en mysigare matta (Elev i förskoleklass).

Den andra eleven ville ha fler rum där det gick att leka och dansa. Drömfärgen på väggarna var svart.

5.2 Stadsskolan

5.2.1 Observationer

Stadsskolan vi besökte är cirka hundra år gammal men renoverades 1994. Skolan ligger i centrala Jönköping med närhet till grönområden. Det är en stor byggnad med flera våningar där stora fönster och högt i tak gör att lokalerna blir ljusa och luftiga. Skolgården är stor och varierad. På skolan arbetar de så att de i förskoleklass till årskurs 4 byter klassrum varje år. Här observerade vi två klassrum, ett i årskurs 2 och ett i årskurs 4.

Klassrummen skilde sig mycket åt storleksmässigt men båda hade högt i tak, stora fönster och väggarna var målade i ljusa färger. Lokalerna upplevdes vid en första anblick som fräscha men vid en närmare granskning var de ganska slitna. Klassrummen bestod av en vägg med fönster, en med whiteboard, en med hyllor samt en ”ren” vägg där de kunde sätta

upp teckningar. Årskurs 2: s klassrum var betydligt mindre. Överallt fanns det saker uppsatta som ytterligare krympte rummet. I årskurs 4 hade de valt en särskild väggyta där teckningar var uppsatta. Här fanns även en projektor i taket med en tillhörande dator.

Båda klasserna hade valt bord och hurtsar som i årskurs 2: s rum stod i grupper om fyra och i det andra klassrummet två och två. Pedagogerna i årskurs 2 hade ett skrivbord som var placerat bredvid whiteboarden. I årskurs 4 fanns ett bord som även det stod vid whiteboarden. Båda pedagogerna använde dem mer som avlastningsyta. Grupprum fanns tillgängligt men de delades av flera klasser.

Båda klassrummen saknade en matta. Hos årskurs 4 hade de en soffa i ena hörnet medan det i årskurs 2 endast fanns plats för en kudde där max tre barn kunde sitta samtidigt. I båda klassrummen fanns det krukväxter i fönstren samt vita, reglerbara jalousier. Personliga saker såsom nallar, bilder och prydnadssaker fanns endast i årskurs 2: s klassrum.

5.2.2 Intervjuer

Båda pedagogerna hade varit i sitt klassrum i cirka ett år eftersom de byter klassrum varje år. Pedagogerna i årskurs 4 benämnde detta som något positivt då det medförde miljöombyte. När det gäller möblerna i de båda klassrummen beskriver båda pedagogerna det som att det var de möblerna som stod där och de fick göra det bästa av situationen.

Det går ju liksom inte att ändra på så mycket härinne. De lådor och hyllor som finns måste finnas för förvaring. Det är bra att de är väggfasta eller inskjutna i väggen för att stjäla så lite utrymme som möjligt (Pedagog i årskurs 2).

Pedagogen i årskurs 2 påpekar att det inte går att göra så mycket då det är så trångt. Årskurs 4: s klassrum är större och pedagogerna hade som krav att få ställa in en soffa då det gav en mer hemlik miljö och en chans för eleverna att få ombyte.

Om man tittar på klassrumsmiljö idag så är det en väldigt hemlik miljö från förskoleklassen men ju längre upp i årskurserna man kommer desto kalare blir klassrummen (Pedagog i årskurs 4).

Det positiva med klassrummen var att de var ändamålsenliga. Pedagogerna i årskurs 4 nämnde även att det var så ljus och även att det var modernt då de hade en projektor i taket. Det negativa var att skolan och dess möbler är så slitna och behöver förnyas. Ventilationen upplevdes som ett problem då det ena klassrummet blev så varmt. Eleverna hade bara fått vara med och bestämma över teckningar på väggarna. Dock hade eleverna i årskurs 4 tidigare fått vara med och önska hur de skulle sitta och med vem men i dagsläget bestämde pedagogerna möbleringen. Båda pedagogerna ansåg att det var viktigt att elevernas verk

sattes upp så att de skulle känna stolthet över det de åstadkommit och känna inspiration. Däremot tyckte pedagogen i årskurs 4 att det inte skulle sitta för mycket uppe samtidigt så att det som var uppsatt verkligen syntes. Ingen av pedagogerna använde sig av en kateder då de föredrog att själva gå runt bland eleverna då det var det bästa för att komma fram till eleverna på ett smidigt sätt.

Det är bättre att jag går runt till eleverna än att tjugo elever springer fram till mig (Pedagog i årskurs 4).

Drömklassrummet var enligt båda modernt med teknisk utrustning. Pedagogen i årskurs 4 ville att eleverna skulle vara mer delaktiga i processen när skolan väljer möbler då de på så sätt blir mer delaktiga och förväntas ta ett större ansvar och uppskattar sin klassrumsmiljö mer. Pedagogen vill ha ett klassrum med mer kvalitet. Skolan kan inte bara köpa in exempelvis bord utan att reflektera över hur länge materialet håller. Vidare skulle pedagogen vilja anlita en färgsättare som målade klassrummen på bästa tänkbara sätt. Pedagogen i årskurs 2 ville helst ha större ytor så att det skulle få plats ett stort bord där färger och skapande material kunde stå framme.

Eleverna i årskurs 2 tyckte deras klassrum var fint och ville inte ändra på något. Årskurs 4: s elever tyckte deras klassrum var ganska bra och den ena eleven beskrev det som att det var ganska stort och att det var bra med projektor i taket och extra högtalare, däremot kunde det vara lite stökigt. Inte heller här ville eleverna ändra på något speciellt. Tre av eleverna ansåg att de fick vara med och påverka sin klassrumsmiljö när det gällde teckningar på väggarna. Två av dem nämnde även att de får vara med och önska hur de ska sitta i klassrummet.

Vi har kompisamtal där vi kan säga om vi vill byta platser eller så och sen säger dom som är med där det till vår lärare (Elev i årskurs 2).

Samtliga elever arbetar bäst när det är tyst och lugnt och en elev nämnde att de brukar hjälpas åt att påminna varandra om det skulle råka bli pratigt. En annan elev nämner även att det ibland är bra med lite musik i bakgrunden. Drömklassrummet ska enligt två av eleverna vara mysigt med fler soffor och kuddar och mer färg.

Jag vill ha en soffa med rosa och röda kuddar. Vid borden skulle jag vilja ha röda skrivbordsstolar. Väggarna ska vara vita. Det ska vara mysigt (Elev i årskurs 4).

De andra två eleverna ville ha det som det såg ut idag men med mindre förändringar såsom gröna väggar och färre krukväxter då det ju fanns elever med allergier.

5.3 Sammanfattning av resultat

Observationer visade att alla skolor har olika förutsättningar. Skolorna skiljde sig åt både i placering struktur och utseendemässigt. Landsortsskolan låg avskilt i ett villaområde med mycket grönområden runt omkring. Den byggdes för trettio år sedan och har möjligheter till eventuella ombyggnationer. Stadsskolan är stor, gammal och ligger centralt. Det faktum att skolan byggdes för hundra år sedan gör att den är en bit av Jönköpings historia rent arkitekturiskt vilket innebär att den är svår att bygga om. Studien visar att detta medfört att pedagogerna fått komma på kreativa lösningar i den existerande inomhusmiljön. På landsortsskolan finns få begränsningar till förändring förutom den ekonomiska faktorn.

I de yngre elevernas klassrum fanns fler personliga saker och miljön var mer hemlik, men i de äldre årskurserna blev det kalare och stelare. Samtliga klassrumsmiljöer var möblerade för att få så mycket rymd och fria ytor som möjligt i klassrummet. När pedagoger får möjlighet att förverkliga sina drömmar om det de anser vara det perfekta klassrummet vill de att eleverna ska få tillgång till olika arbetsmiljöer i klassrumsmiljön så att de får en varierad skoldag utefter deras behov. Alla elever är olika och tar in kunskap på olika sätt. Vissa föredrar att ligga uppkrupna i en soffa medan andra jobbar bäst sittandes i en avskild vrå. En del vill arbeta i total tystnad medan andra vill lyssna på musik då det främjar deras lärande

Intervjuerna visar att mycket av begränsningarna ligger i hur skolan är byggd, men att så länge pedagogerna har fantasi och visioner så kan nästan allt vara möjligt. Vad det gäller elevernas påverkan är den begränsad till att bestämma placering av teckningar och till viss del personlig utsmyckning, men alla pedagoger ansåg att eleverna borde få ha ett större inflytande. Samtliga pedagoger ansåg att klassrumsmiljön påverkade deras elever till stor del. De elever som fått sina klassrum omgjorda kunde se mer möjligheter till ytterligare förändringar, medan de andra eleverna var relativt nöjda. Studien visar att ju mer eleverna har fått vara med och påverka sin klassrumsmiljö desto mer ansvar och omsorg känner de inför den. Dessa elever var mer nöjda och stolta över sitt klassrum och kunde identifiera sig i det, jämfört med de elever som inte fått vara med och påverka så mycket.

Är inte pedagogen tillräckligt lyhörd kan det lätt uppstå missförstånd som kan leda till konflikter. Intervjuerna i årskurs 4 på landsortsskolan visade att eleverna var missnöjda med att gardinerna var placerade längst ner så de inte kunde se ut längre. Pedagogen däremot sa att detta var ett beslut de kommit fram till tillsammans med eleverna och att det resulterat i att hela klassen upplevde det som att det blivit lugnare och skönare då de slapp insynen. Pedagogen påpekade att alla i klassen tidigare tyckt att de knackningar och nyfikna blickar

som funnits utanför varit väldigt störande men att de nu var väldigt nöjda med lösning av att ha gardiner längst ner.

I motsats till de modernare borden med hurtsar finns det pedagoger som anser att de gammeldags bänkarna med lock fortfarande är de som fungerar bäst. De tycker att det blir lugnare och inte så rörigt i klassrummet samt att eleverna har bättre koll på sina saker. Hurtsarna anser de bara tar plats och är ett orosmoment. Eleverna som hade bänkar tyckte mycket om dem men var mindre nöjda med stolarna.

6 DISKUSSION

I arbetet med vår studie har det dykt upp många nya tankar och infallsvinklar, dels när vi planerade observationerna och intervjuerna men även i mötet med pedagoger och elever. De gav oss många nya insikter som vi inte reflekterat över tidigare. En annan intressant aspekt var att de skolor vi jämförde var så pass olika. Även i planeringen av observationsschemat och intervjufrågorna kom det upp många intressanta tankar.

6.1 Resultat

När vi inledde vårt arbete hade vi en uppfattning om att de flesta klassrum hade bytt ut de traditionella bänkarna mot de mer moderna borden med tillhörande hurtsar och lådor vid sidan om. Vi trodde även att det inte skulle skilja sig nämnvärt mellan de olika klassrummen mer än kanske färger på textilier och eventuella övriga möbler såsom fåtöljer, mattor, kuddar eller soffor. Vi undrade i vår frågeställning om pedagoger och elever kan påverka sin klassrumsmiljö samt hur pedagogen tror att eleverna påverkas av den. Vi trodde dock att eleverna fick vara med och påverka mer än de fick, speciellt i de äldre årskurserna. Vi var övertygade om att klassrumsmiljön påverkade eleverna och att pedagogerna var medvetna om det.

När det gäller våra tankar kring hur dagens klassrum ser ut vad gäller möbler hade vi till viss del rätt. Dagens traditionella klassrum, anser vi vara det med bord, stolar och hurtsar. Där finns ofta en soffa och en matta för samlingar. Färgerna är ljusa och det finns få personliga saker som personifierar rummet, förutom de teckningar som eleverna gjort. Men vi har även fått se undantagen, som vi läst om i böcker som en vision, förverkligas genom engagerade pedagoger

Många av pedagogerna och eleverna nämner att de vill ha en hemlik och mysig klassrumsmiljö men nackdelarna med en alltför hemlik miljö tror vi är att det kan bli svårt för pedagogen att leda klassen i ett strukturerat arbete då vissa elever kan ha svårt att ta lektionerna på allvar när de får ha ett friare arbetssätt. Detta kräver att pedagogen har koll på sina elever men vi tror att en allt för strikt miljö kan leda till att pedagogen och eleverna får en stelare relation. Fördelarna däremot anser vi vara att eleverna blir mer avslappnade och får möjlighet till en mer varierad undervisning som bättre passar varje enskild elevs olika behov. Vi kan konstatera att allt fler pedagoger vill sträva efter att få en mer individualiserad undervisning.

Något vi också har märkt av, både i litteratur och genom våra observationer är att klassrummen blir allt mer moderna med till exempel projektorer och interaktiv whiteboard. Fördelarna med ett modernt klassrum anser vi vara att den nya tekniken öppnar helt möjligheter för elever och pedagoger. Kanske ställer detta ännu större krav på att pedagogerna skall vara mer fantasifulla och visionära då de har sådana möjligheter, men vi anser att det även innebär en chans till personlig utveckling. Idag är oftast verkligheten sådan att eleverna har större tekniska kunskaper än pedagogerna. Dagens klassrum är inte lika begränsade vad gäller fakta, då de inte behöver köpa in mängder med böcker eftersom den mesta informationen finns att hitta på Internet.

Learnlabs (2005) vision med videokonferenser är att eleverna ska kunna ställa sina frågor direkt till ledande forskare, politiker och andra berörda personer. Detta kan också ge förmånen att de kan få ta del av föreläsningar och laborationer i diverse ämnen. Frågan vi ställer är då hur detta går ihop med skollagens föreskrift om att varje skolform ska ha en likvärdig utbildning oavsett var i landet den finns. En annan fundering vi får är hur detta ska kunna finansieras då alla skolor inte har samma ekonomiska förutsättningar. Kommer detta att skapa klasser där eleverna kommer mycket längre kunskapsmässigt gentemot sina klasskamrater i skolan och även i övriga landet. Vi undrar även hur dessa elevers kunskap tas tillvara när de fortsätter upp i årskurserna där de kanske inte får samma möjligheter.

Eleverna på landsortsskolan hade fler kreativa idéer på hur de ville ha det i ett drömklassrum. Eleverna på stadsskolan däremot var överlag nöjda med hur de hade det och ville inte förändra så mycket för att få ett drömklassrum. Det vi funderar över är om de verkligen var så nöjda eller om de saknade visioner om att se hur det kan bli eftersom de inte sett andra lösningar på hur ett klassrum kan se ut. Trots att eleverna här byter klassrum så ofta så gör de begränsade utrymmena att det inte går att förändra rummen så radikalt. Vi tror även att det ständiga flyttandet gör att pedagogerna inte känner sig manade att skapa en helt ny miljö varje år då de ändå bara ska vara där så pass kort tid.

När vi har läst igenom diverse litteratur har vi märkt hur många författare skriver om hur stor betydelse den fysiska klassrumsmiljön har för pedagoger och elever. Trots detta har vi reflekterat över avsaknaden av detta ämne i vår utbildning. Det finns ett fåtal pedagoger som har nämnt det men inte i någon större utsträckning. Detta finner vi märkligt då även vi har kommit fram till hur mycket klassrumsmiljön faktiskt påverkar oss.

De svagheter vi anser finns med vår studie är att vi saknar någon direkt forskning att luta oss emot. Vi har funnit en del men inte alls i den utsträckning vi hade önskat. Det material vi ändå hittade har tyvärr en del år på nacken, men vi tror att detta snart kommer att förändras

då allt fler får upp ögonen för vad man kan göra med sitt klassrum och hur mycket det kan påverka elever och pedagoger.

Styrkan med vår studie ligger i våra intervjuvar. De pedagoger och elever vi pratat med bekräftade de tankar vi hade om hur stor betydelse klassrumsmiljön har för både elever och pedagoger.

6.2 Metod

När vi skulle komma fram till vilka frågor vi ville ställa till våra informanter upplevde vi till en början vissa svårigheter med att formulera frågor som gav oss svar på våra frågeställningar. Vi ville ha engagerande och öppna frågor som informanterna kände att de gärna kunde och ville svara på och även prata vidare om. Genom att välja att göra intervjuer fick vi betydligt mer relevanta svar än vi fått om vi gjort enkäter. Då intervjuerna ofta övergick till mer samtalsliknande former ledde detta till att våra informanter gav oss information som vi inte ens tänkt på att fråga om. Trots att informanten kunde ha känt sig i underläge när vi var två som intervjuade valde vi ändå att vara det då den ena kunde intervjuas och den andra endast koncentrera sig på att anteckna. Vi ansåg att det hade varit svårt att intervjuas och hinna skriva ner svaren samtidigt om vi genomfört det enskilt. Det var även en fördel med att vara två då båda fick höra svaren så att vi kunde diskutera eventuella olika uppfattningar om vad informanten sagt.

När vi gjorde vårt observationsschema tog vi med allt vi tyckte kunde påverka klassrumsmiljön både positivt eller negativt. Efter den första observationen kom vi dock på ytterligare saker som vi inte tänkt på såsom till exempel små lampor. Observationerna var till stor hjälp för oss när vi gjorde våra intervjuer då vi kunde ställa ytterligare frågor om varför det såg ut som det gjorde i just deras klassrum.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Vi har stött på litteratur med extremt visionära klassrum där den senaste tekniken spelar en väsentlig roll. Vad får detta för påverkan på de elever som får möjlighet till detta respektive dem som går miste om den. Ska kommunala skolors ekonomi få spela en så väsentlig roll i elevers utbildning eller ska detta enbart vara tillgängligt i privatskolor? Oftast finns det bara en interaktiv whiteboard per skola och den hamnar hos den pedagog som visar störst intresse. Hur kan sluppen få ha en så stor betydelse över elevers utbildning?

7 LITTERATURLISTA

- Bergström, Eva (2006). *Förskoleklassen*. Stockholm: Fortbildning i Stockholm.
- Bremsjö, Bo (1996). 6-åringar i skolan och konsekvenser för grundskolan och barnomsorgen. Skövde kommun. Barn- och skolkontoret.
- Bygghälsöförskoleklass. (1992). *Bra innemiljö i skolan*. Göteborg: Förlagshuset Gothia.
- Dunn, Rita (2001). Nu fattar jag! Att hitta och använda sin inlärningsstil. Finland: Brain Books.
- Granström, Kjell (1994). *KATEDERN En möbel laddad med många symboliska betydelser. En FOG rapport nummer 18* Linköping: Institutionen för pedagogik och psykologi Universitetet i Linköping.
- Gudmundsson, Christer (1997). *Lärorummet*. Falun: Brain Books.
- Gummesson, Margit & Gummesson, Mats (Red.) (1991). *Utvecklingsmiljön i morgondagens skola. En konferansrapport juni 1990*. Skolöverstyrelsen. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Gårdsäter, Helena & Mitchell, Cajsa (1999). *Skolboken*. Stockholm: Bonnier Utbildning.
- Holme, Idar, Magne & Solvang, Bernt, Krohn (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur: Lund.
- Jedekog, Gunilla (2007). Klassrummets scenografi. I Kjell Granström (Red.), *Forskning om lärares arbete i klassrummet* (pp. 109-126). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Johansson, Ann, Skillström-Carlsson, Anna & Ring, Carina (2007). *Ett klassrum som lockar*. Horred: Serholt Läromedel.
- Kennedy, Birgitta (1999). Glasfåglar i molnen. Om temaarbete och dokumentation ur en praktikers perspektiv. Stockholm: HLS Förlag.
- Learnlab. (2005). *Det berättande klassrummet*. 2008-05-19, <http://www.learnlab.se/Detberattandeklassrummet.htm>.
- Lpfö 98. (2005). *Lärarens handbok*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Lpo 94. (2005). *Lärarens handbok*. Stockholm: Lärarförbundet.

- Molander, Bengt (2003). *Vetenskapsfilosofi: en bok om vetenskapen och den vetenskapande människan*. Stockholm: Thales.
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Preagera. *Preagera visar framtidens klassrum! SMART Board Interaktiv Whiteboard*. 2008-06-11, http://www.preagera.se/docs/preagera_smart_skola07.pdf
- Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber.
- Skantze, Ann (1989). *KUP-rapport nr7. Vad betyder skolhuset? Skolans fysiska miljö ur elevernas perspektiv studerad i relation till barns och ungdomars utvecklingsuppgifter*. Stockholm: Pedagogiska institutionen. Stockholms universitet.
- SOU 1997/98:94. *Skola för bildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Wallin, Erik (2000). *Skola 2000. Nu! En helhetssyn på pedagogik, arbetsorganisation och fysisk miljö*. Halmstad: Rådet för arbetslivsforskning.

Observationsschema**Bilaga I**

	Har / Är	Har inte / Är inte	Kommentar
Soffa			
Bänkar/Bord			
Hurtsar			
Kateder			
Kuddar			
Färger på väggarna			
Matta			
Whiteboard / Svart tavla			
Gardiner			
Krukväxter			
Personliga saker			
Teckningar			
Ljus lokal			
Mörk lokal			
Fräscht			
Slitet			
Grupprum			
Lampor			

Intervjufrågor till pedagog:

Hur länge har du undervisat i det här klassrummet?

Varför ser det ut som det gör? Hur tänkte du?

Vad är du mest nöjd med i klassrummet? Varför? Hur påverkas eleverna?

Är det något du skulle vilja ändra på? Varför? Hur påverkas eleverna?

Hur får eleverna vara med och påverka miljön i klassrummet?

Tycker du möbleringen av ett klassrum kan påverka arbetsklimatet? Hur?

Hur tänker du angående teckningar m.m. på väggarna? Påverkar det positivt/negativt?

Efter observation frågas pedagogen om användningen av :

- kateder

- tavlan

- bänkar

- rumsindelning

- andra eventuella möbler, som soffa kuddar m.m.

Hur ser ditt drömklassrum ut? Varför?

Intervjufrågor till barn:

Vad tycker du om ditt klassrum? Bäst/sämst? Varför?

Skulle du vilja ändra på något? Vad?

Har ni fått vara med och bestämma om hur det ska se ut i klassrummet?

När tycker du att du arbetar bäst i klassrummet? Varför?

Hur skulle du vilja ha det i ditt drömklassrum? Färger, möbler och dess placering, gardiner m.m.

Bild 1

Bild 2